

lam Ali Üveysi halen Tahran askerî valisidir ve gerektiğinde kurulacak askerî bir kabinenin başına getirilmesi ihtimal dahilindedir. (Nitekim daha sonra böyle oldu-Ed.) Ne var ki bunlar zamanın göstereceği şeylerdir. Ancak, ekonomik sorunlar varlığını koruduğuna göre, bu yıl patlayan siyasî yanardağ'dan bundan böyle için için kaynamaya devam edecektir. Aralık ayında İran nüfusunun % 80'ini oluşturan Şii Müslümanlar kutsal ayları olan Muharrem'i kutlayacaklardır. Bu bayram ayı zamanda geleneksel olarak kitlesel

protesto hareketlerinin yapıldığı aydır. Beri yanda Şah daha önce sıkıyönetimin altı ay içinde kaldırılacağına ilişkin söz vermiştir. Şu halde, bu yıl yüz yüze geldiği soruna bir kere daha, ve bu kez daha da ciddi bir şekilde yüzleşmek zorundadır: Ya, devrime tehlikesini de göze alarak baskıyı biraz olsun hafifletecek, ya da baskıyı bütün şiddetle devam edip gelecekteki çok daha büyük bir patlamayı şimdiden, kabullenecektir.

Cevrenler AYDIN PESEN - TARIK GÜNERSEL

000

Nikaragua'daki Olaylara Bir Bakış

«Ülkedeki herkesi öldürmek zorunda da kalsam Nikaragua'ya huzur getireceğim!» demiş Anastasio Somoza Garcia, 1930'lardaki ayaklanmayı bastırmaya çalışırken. Anastasio Somoza II babasının oğlu olduğunu gösterdi. Kentleri kılı kıpırdamadan bombalattı. O da, şüphesiz, kendi huzurunu getirmek için bunca fedakârlığa katlanıyor.

Şu anda Nikaragua'da iki hükümet var. Muhalefet gruplarının hükümet kurma görüşmeleri 22 Eylül'de başlamıştı. Muhalefet hükümetini tanıyarak Somoza yönetimini yalnız bırakma yolunda çeşitli ülkelerde kampanyalar sürdürülüyor. Ancak henüz hiçbir devlet bu hükümeti tanımış değil.

Bu yazının hazırlandığı sırada, Ağustos-Eylül döneminin hareketliliği yerini durgunluğa bırakmış durumdaydı. Olup bitenlere bakıldığında bu durgunluğun geçici olduğu görülebiliyor. FSLN'nin geniş çaplı bir saldırıya geçeceği —ve Somoza'nın da bunu iyi bildiği— yolunda haberler var. 5 bin ölü, 15 bin kayıp. Bilanço şimdilik bu. Somoza 1981'de genel seçimlere gidileceğini vurguluyor ve muhalefetten kendisini desteklemesini istiyor. «Sosyalist çizgilerle bile» görüşebileceğini, «komünizmin gelmesi için gereken demokrasi biçimini korumak kaydıyla» bu hükümetten vazgeçebileceğini belirtiyor. Kendi hükümetini «anti-demokratik» olarak niteliyor, böylece ne kadar «demokrat eğilimli» olduğu anlaşılmasını istiyor.

ABD «Sakin ve demokratik bir çözümünden yana olduğunu, şiddet ve baskının her türlüüne karşı olduğum» açıklayadursun, Somoza muhalefetle olan savaşını «gerillaların barındığı bir yer» olarak tanımladığı Kostarika'ya baskın yaparak tüm Orta Amerika ülkelerine yaymış oldu. Venezuela bu baskın üzerine derhal açıklamada bulunarak olayın tekrarı halinde hava kuvvetlerinin Kostarika'nın yurtdışına koşacağını bildirdi. (Kostarika'nın polis kuvvetinden başka ordusu yok.) Latin Amerika'nın demokrasi öncüsü Venezuela Somoza olayını Birleşmiş Milletler'e getirmek için dindirdi, ama ABD tarafından engellendi. Yine Venezuela, Amerika Devletleri Örgütü'nün Somoza'yı

kınaması için gayret gösterdi, ama Guatemala ile El Salvador yönetimleri ilerde kendi başlarına ayısının gelebileceğini düşündüklerinden buna yanaşmadılar. Derken Sandinista Cephesinin öndegelen üyelerinden Rahip Ernesto Cardenal bu iki ülkeden gelen birliklerin Somoza'ya destek olmak üzere Nikaragua'ya sızdığını açıkladı. ABD'den gelen 1000 paralı asker ile sürgün Kübalılar da sahadaki yerlerini aldılar.

İran Şah'ın desteklediğini açıklayan ABD yönetimi Somoza'ya aynı tavır göstermedi. Somoza'yı bölgedeki istikrar açısından tehlikeli buluyor. Somoza'nın gidici olduğu ve zaten de öyle olması gerektiği kamısında. ABD'nin Managua'daki elçisi işadamları ve politikacılarla görüşerek Somoza'nın «saygınlığını kaybetmeden» çekilmesi için çaba harcıyor. Hem, Somoza'yı desteklediği anda kitlelerin daha da radikalleşeceğini hesaplıyor. Kuba dersini nasıl unutabilir!

23 Ağustos'ta gerillaların Ulusal Saray'a yaptığı başarılı baskın, tüm dünyada, ama belki de en çok Türkiye'de heyecan uyandırdı. Mükemmel bir eylem bu. Olayların gelişiminin belli bir noktadan sonra, İran'la ilgili haberleri ihtiyatlı bir dile aktarmaya özen gösteren TRT, Nikaragua'daki «halk ayaklanması»ndan, «ayaklanan halk»dan söz etmeye başladı. (Geçerken değinelim ki Başın çeşitli haberlerinde «iç savaş» terimi kullanıldı, kullanılmakta. Oysa Nikaragua olayını «iç savaş» olarak nitelendirmek, «eğer iç savaş»dan kastımız bölünen sivil toplumdaki tarafların birbirleriyle savaşması ise, doğru değil. İran'da olduğu gibi, Nikaragua'da da yaşanan, tarihte çok örneği görülen bir «iç savaş» değildir. Klasik anlamıyla «iç savaş»da, devlet ya ağırlığını bölünmüş sivil toplumun taraflarından birinin yanına koyar veya o da sivil toplumdaki bu çatışmaya göre bölünür. Ama herhalikârda, bölünmüş bir sivil toplum vardır. Nikaragua'da (ve İran'da) ise, karşılaşıya gelip savaşan, devlet ile tüm sivil toplumdur. Bu yeni bir olaydır; ve devlet konusunda ilginç ve hayati sorularla yüz yüze bırakır bizi.)

Bütün bu mücadeleye damgasını vuran, adını sık sık duyduğumuz ve okuduğumuz Sandinista

Cephesi, FSLN (Frente Sandinista da Liberacion Nacional) Ancak FSLN'yi Marksist olarak nitelendirmek güç. FSLN «plüralist bir partidir. Cephe-miz her türlü ihtilalcı çizgiye açıktır. Marksistler de var, hristiyanlar da. Ideolojik konumunu belirtmemiş militanlar da var» (Tomas Borje Martinez —FSLN'nin kurucularından olup, genel sekreterliğine aday gösteriliyor— ile röportaj, ABD'de yayınlanan sosyalist dergi *In These Times*, 27 Eylül - 3 Ekim, 1978). Hücreleri 1959'da kurulmaya başlayan FSLN içinde 1970'lerde üç belirgin eğilim ortaya çıkıyor: Terceristas (Üçüncüler), Guerra Popolar y Prolonga (GPP - Uzun Halk Savaşı) ve Tendencia Proletaria (Proleter Eğilim). Bazı kaynaklara göre Troçkist olan bu üçüncü eğilim sonraları FSLN'den ayrılıyor, Terceristas, Somoza'nın gitmesi ile burjuva demokratik bir düzenin kurulmasını her gelişmenin ilk basamağı saydığı için burjuva muhalefetle güçbirliği yapıyor. GPP onun bu politikasını «devrime ihanet» olarak suçluyor. GPP'ye göre Nikaragua'da devrimin «öznel ve nesnel koşulları yok». Henüz yapılması gereken şey eğitim ve örgütlenme. Gerçi Terceristas hareketi yönlendiriyor, ama aldığımız haberlere bakılırsa o da tüm hareketin başlatıcısı değil. Şubat ayında Monimbo ve Ağustos ayındaki Matagalpa'daki ayaklanmalar kendiliğinden başlamış, FSLN de müdahale ederek organize etmiş. Burjuva muhalefet FSLN'yi öve öve göklere çıkarıyor. Birçok burjuva kendini «terörist» olarak niteliyor. Bu da Türkiye'den bakan bizler için epey tuhaf! Ama burjuva muhalefet halkın gerçekten desteğini kazanmış olan FSLN'den tecrit olmayı hiç istemiyor. Burjuva muhalefet Union Democratica de Liberacion (UDEL) çatısı altında birleşmiş durumda. Burjuva muhalefet önderi Chamorro'nun Ocak ayında öldürülmesinden sonra FSLN ile UDEL, liberal 12'ler Grubu ile birlikte Frente Amplio Opositor (Geniş Muhalefet Cephesi) adında bir koordinasyon merkezi oluşturdular.

Nikaragua'nın nüfusu İstanbul'unkinin yarısı kadar: 2,3 milyon. Nüfusunun yarısını kentlerde yaşıyor. Bunun da yarım milyonu başkent Managua'da. Sık sık adını duyduğumuz öbür önemli kentlerden Masaya'da 35 bin, Matagalpa'da 25 bin kişi oturuyor. Somoza II'nin huzur hareketından sonra kaç kişinin oturabileceğini kestirmek güç.

Etnik bileşim: %70 Mestizen (kızılderili - beyaz karışımı), %15 beyaz (ağırlıkla İspanyol kökenli), %10, siyah, «Mulatte» ve «Zambo» (kızılderillilerle siyahlar arasındaki karışımlardan doğan çeşitli gruplar) ve %5 «Indios» (kızılderili).

Mecliste iki parti temsil ediliyor: Somoza'nın partisi Partido Liberal Nacionalista, ve 40 sandalyesi garantisi edilmiş olan Partido Conservador Tradicionalista. (Bu da Somoza yönetimini beğenmiyor!) 1974 Anayasasına göre yürütmenin başında cumhurbaşkanı vardır ve bu zat 6 yılda bir «seçilir». Yasama, 30 üyeli senato ile 70 üyeli temsilciler meclisinden oluşur, ki bu Ulusal Meclis üyelikleri için de 6 yılda bir seçim yapılır.

Sendikal örgütlenme düzeyi düşük ve tek bir merkezî sendikalar birliği de yok. Üç sendikal merkez var. Faaliyetlerini sıkı baskı altında yürütüklerini söylemeye gerek yok.

Muhalefetteki siyasî partiler: Partido Liberal Independiente Liberal Bağışsız Parti, (UDEL üyesi), Partido Social Cristiano (Hristiyan - Sosyal Parti, UDEL üyesi) ve Partido Socialista Nicaraguense (Nikaragua Sosyalist Partisi, Moskova yanlısı, UDEL üyesi).

Adı çok geçen Ulusal Muhafızlar (ya da Ordu) için bir iki kelime söylemek gerekirse, 8 bin kişiden oluştuğunu ve bu orducauk için Nikaragua bütçesinin % 70'inin tahsis edilmiş olduğunu belirtmek yeterli.

BAZI ÖNEMLİ TARİHLER

1821: İspanyol Kaptan-ı Deryası bağımsızlık ilan eder ve Nikaragua İspanya Krallığından resmen ayrılır. 1938'e kadar Orta Amerika Devletleri Birliği üyesi kalır. Bundan sonraki onyıllar çetin iç mücadeleler ve iç savaşlarla geçer. Liberallerle tutucular (ki yarı-feodal büyük toprak sahiplerini ve Katolik kilisesinin desteğini almışlardı) sık sık çatışır.

1912: ABD ordusu Başkan Diaz'ın çağrısı üzerine ülkeye girerek —1925/26 kısa dönemi dışında— 1933 yılına kadar işgal altında tutar. Bu arada, Augusto Cesar Sandino önderliğinde bir gerilla hareketi başlamıştır.

Şubat 1934: Sandino öldürülür. (Sandino'nun görüşmek üzere ABD'ye davet edildiği ve orada öldürüldüğü söylenir.)

«Ülkeye uzun sürecek derin bir sessizlik çökmüş, geleneksel tecrit durumuna geri dönmüştü. Kültürün ufku estetik formlar ve kızların güzelliği ile sınırlandı. Halk sömürü diye bir şeyin olduğunu düşünmez oldu. Nikaragua, kahvesinin yanısıra, şirini de ihraç eder olmuştu» (Tomas Borje Martinez, *adı geçen yerde*).

1956: Anastasio Somoza öldürülür.

1958: Ramon Radales Morales adında yaşlı bir adam dağlarda gerilla eğitim, ancak düşmanın silahlı kuvvetleri bu hareketi ezer. «Parça pürçük güçleri birleşecek bir ordu gerekiyordu. Sandinista Ulusal Kurtuluş Cephesi'nin ilk hücreleri kurulmaya başladı» (1959) (*a.g.y.*)

1963: FSLN'nin ilk gerilla eylemi. «Rio Coco'daki yenilgimiz, evet, askerî bir yenilgiydi. Fakat Cephe'nin ilk politik zaferi olmuştu. Bu yenilgiden sonra banliyölerde, üretim merkezlerinde, kırsal alanlarda ve dağlarda çalışmaya koyulduk. Bir yandan da başka güçlerle ittifaklar oluşturmaya başladık» (*a.g.y.*)

1966: Somoza klanının sadık bendeleri Rene Schick ölünce ülkede karışıklık çıkar. Ocak 1967'de 1950 Anayasası değiştirilir ve Anastasio Somoza II Cumhurbaşkanı olur. Yapılan seçimlere FSLN katılmaz. «Sistemi meşrulaştırmak amacıyla olan bu komedyada rol almak istemedik» (*a.g.y.*).

«Cephe'nin yamırsa 'ara' örgütler de yaratmak zorundaydık. Tupamaros gibi örgüt ile kitleler arasında sıkı bağ kurmakta yetersiz kalıp başarısız olan örnekler vardı kafamızda. Bu bağ, bu zincir, birtakım ara örgütlerle sağlanabilirdi. Sendikalar ve yerel komiteler gibi» (a.g.y.).

23 Aralık 1972: Başkan Managua'nın büyük kesimi yerle bir olur. 14 bin ölü, 20 bin yaralı, 250 bin evsiz. Fakat bu sefer müsebbib Somoza değil, deprem. Bu doğa kökenli yıkımın toplumdaki huzursuzluğu artırıcı etkisi oluyor.

1 Aralık 1974: UDEL kurulur.

27 Aralık 1974: FSLN uzun sessizliğini terkederek ABD elçisi ile birçok bakan ve diplomatın bulunduğu bir villayı ele geçirir. 12 rehlin karşılığında hapisteki bazı siyasilerin Küba'ya gitmek üzere serbest bırakılmaları sağlanır.

13 Ekim 1977: San Carlos kentinin tedrici istilâsıyla FSLN iktidara karşı ülke çapında harekete geçer.

10 Ocak 1978: Tek yasal muhalif gazete olan *La Prensa*'nin yönetmeni ve burjuva muhalefetin önderi Pedro Joaquín Chamorro, Somoza'nın adamlarına öldürülür. (*Le Monde*, daha sonra yazacağı bir yorumda, Chamorro'nun öldürülmesinin hata olduğunu, burjuva muhalefetteki farklı akımları kendi kişiliğinde birleştirmeyi başaran bu önderin yok edilmesiyle dağılan burjuva muhalefet karşısında FSLN'nin daha da avantajlı konuma geçtiğini söyleyecektir.) Tüm ülkede protesto gösterileri başlar.

23 Ocak 1978: UDEL'in inisiyatifiyle genel greve gidilir. İşadamlarının ve girişimcilerin büyük bölümü bu hareketi destekler. Polisle çatışmalarda ölümler, yaralılar... Chamorro'nun katil edilmesini protesto eden gösteriler sürerken Somoza bir miting düzenliyor ve 1954'den beri taşıdığı Ulusal Muhafız Başkumandanlığı sıfatını ve mevkiini ferkettiğini, ancak 1981'e kadar devlet başkanı kalacağını açıklıyor. Mitingin özelliği, konuşmasını kurşun geçirmez bir camın arkasından yapması.

Hazır Somoza'dan söz ederken zenginliğinden de kısaca söz edelim. Amerikan denizcileri 1933'de ülkeden çekilirken babası Somoza'yı Ulusal Muhafız Kumandanı yapmışlar. O gün bu gündür Ulusal Muhafız ordusu Somoza ailesinin muhafızlığını yapıyor. Aile servetinin ilk birikimi, kırkların sonuna doğru (iktidara 1936'da geliyorlar) büyük kapitalist tarıma geçmek için yeterli hale geliyor. Kamu fonlarını «gerektiği gibi» kullanılan ve ticari faaliyetleri haraca kesen ve madencilik konusunda ABD ile bir güzel anlaşan Somoza ailesi, derken altın çıkarma işine giriyor. Hayvancılığı da unutmuyoruz! Sonunda iş sanayici olmaya kalıyor. 1956'da patron baba öldüğünde Somoza şirketinin serveti topu topu 50 milyon dolar. «Tacho» Somoza'nın oğlu «Tachito» Somoza bu düşük performansı aşma azminde, işe koyuluyor. Nitekim kendi serveti yarım milyar doları buluyor. (Demek daha çok çalışmış!) 1972 büyük depremi nedeniyle ülkeye akan 800 milyon doların hangi denize kavuştuğunu kestirmek zor değil.

Somoza'nın 20 bin km² toprağı var. Nikaragua'nın yüzölçümü 35 bin km². İnsan tam 15 bin km²'yi halkına bırakan bu adamın cömertliğine hayran kahyör.

İsviçre hesabını bir yana bırakalım. Ülkenin tek sigara fabrikası Nicaragua Cigarı' ve tarım-besin sektöründe on kadar tekeli dençliyor. Sanayi sektörü, taşımacılık ve her çeşit ürünün dağıtımıyla uğraşan işletmeler bu tablonun bir başka bölümünü oluşturuyor. Plasma Fresis tarafından gerçekleştirilen *kan plazması ihracatı* (ki baş alıcısı ABD) ise, alaya gelmeyecek kadar iğrenç. Somoza ailesi ayrıca «ulusal» havayollarını, bir denizyolları şirketini, demiryolları şebekesini, çeşitli otelleri, yayınnevlerini, TV ve radyo istasyonlarını elinde tutuyor. Bankacılık, birçok çokuluslu şirketle iyi ilişkiler sayılabilecek kalemlerden sadece bazıları.

Bu muazzam servete karşın Somoza tröstü küçük yardımları da reddetmiyor: 1977'de cumhurbaşkanlığı resmi bütçeden tarım ve hayvancılığa —ki bunlar ülkenin ana üretim dalları— ayrılan miktardan daha fazla para aldı.

ABD askerî stratejistleri kendilerinin eğittiği Ulusal Muhafız ordusunu çekirdek alan bir Orta Amerika Savaş Gücü oluşturmak peşinde koşarken ABD yönetiminin Somoza'yı gözden çıkarması, yürürlükteki siyasî düzenle daha da çirkin gözükken bu tabloyu savunmanın pek de yararlı olmayacağı hesabından kaynaklanıyor.

28 Ocak: Sıkıyönetim ilanı.

5 Şubat: Seçmenlerin %80'inin boykot ettiği yerel seçimler. Somoza seçimin yönetim için tam bir zafere olduğunu ilan ediyor.

23 Ağustos Salı: 20 kadar FSLN savaşçısı Managua'daki Ulusal Meclis binasını ele geçirir. 200 (bazı kaynaklara göre 1000) rehlin alınır. Somoza'nın bazı yakınları da rehlinler arasında. FSLN'nin talepleri kabul edilir: 1 saatlik bildirisi bütün radyo televizyon istasyonlarından okunup binada yayımlanacak, 55 siyasî tutuklu serbest bırakılacak, 500 bin dolar da fide alınacaktır. Panama televizyonu Ulusal Saray daha işgaldeyken, eylemi yöneten Kumandan Cero ile röportaj yapar. Cero, Somoza'sız Somozizm isteyenlerle mücadele edileceğini, hareket içinde marksist-leninistler kadar hristiyanların da bulunduğunu açıklar. Perşembe sabahı gerillalar yanlarında üç piskopos ile Kostarika ve Panama (bu ülkeler FSLN'yi destekliyor) elçileri olduğu halde bir okul otobüsüyle 15 kilometre uzaklıktaki hayaalına giderler. Terörist yanlısı olmadığa herhalde belli olan *Der Spiegel* dergisine bakılırsa Managua'nın binlerce sakini yolun iki yanına dizilmiş, gerillaları destekleyen sloganlar atıyorlardı (*Der Spiegel*, 1978-35).

2-3 Eylül: Sendikalar genel grev ilan etti. Ticaret Odası desteklediğini açıkladı. Somoza, «İflas ederler, o olur!» dedi. Ağustos-Eylül'de Matagalpa'nın bazı semtleri ile bazı kırsal bölgeler «kurtarılmış bölge» ilan edildi. Ulusal Muhafızlar 6 günlük bir çarpışmadan sonra Matagalpa'yı geri aldı. Savaşçılar dağlara çekildi. (**3 Eylül**) Masaya, Leon, Chnandenga kentlerinde çarpışmalar sürdü. Başkent Ma-

nagua'da gecekondular semtlerinde barikatlar kuruldu. Dükkânlardaki besin maddeleri halka dağıtıldı. Ulusal Muhafızlardan kaçmalar artıyor. Ulusal Muhafızlar içinde Sandinista Cephesi'ni destekleyen bir komite kuruldu: Ulusal Muhafızlar Nikaragua Kurtuluş Komitesi.

4 Eylül: Liberal 12'ler Grubu, «kendilerine bundan böyle Sandinista diyeceklerini» açıkladı ve şöyle dedi: «Sandinista Cephesi sosyalizmi Nikaragua'ya getirme hedefinden asla vazgeçmemiştir. Ancak biz, Nikaragua'ya özgü bir sosyalizmden yanayız.»

7 Eylül: Legal muhalefetten 200 kişi terörizm suç-

lamasıyla tutuklandı. Aralarında Coca-Cola temsilciliğinin yöneticileri de var.

22 Eylül: Muhalefet önderleri geçici hükümet kurma çalışmalarına başladı.

Kurulan geçici hükümette 12'ler grubu üyesi Alfonso Robelo Callejas ve UDEL-Bloku temsilcisi Rafael Cordoba Rivas var. Geçici hükümetin açıklanan programında, seçimlere gidileceği, Ulusal Muhafızların lağvedilip bir Halk Ordusunun kurulacağı (FSLN çekirdeği oluşturacak) belirtiliyor ve her türlü yabancı müdahalenin engellenmesi için çalışılması isteniyor.

—00—

Güneydoğu Asya'da Gerginlik

Vietnam-Kamboçya savaşından sonra şimdi de Vietnam-Çin arasında bir süredir şiddetlenerek gelişen anlaşmazlık, sosyalist hareket için şüphesiz çok önemli, kritik bir olay. Aşağıda, önümüzdeki günlerde olabilecek gelişmelerin hiç değilse belirli ölçülerde yerli yerine oturabilmesini sağlamak amacıyla taşıyan bir yazı sunuyoruz. Konunun önemini gözönünde tutarak, Güneydoğu Asya'daki gerilimin tarihi köklerini ve somut gelişmelerin ayrıntılarını kapsayacak bir broşür de hazırlıyoruz ve en kısa zamanda çıkartacağız.

VIETNAM - KAMBOÇYA ÇATIŞMASI VIETNAM - ÇİN ANLAŞMAZLIĞINA DÖNÜŞÜYÖR

Güneydoğu Asya'da uzun savaşlardan sonra emperyalist güçleri kovarak devrim yapan ülkeler şimdi kendi aralarında savaşılıyorlar. İklim, coğrafî koşullar v.b. ile tarihleri bakımından büyük benzerlikler gösteren Vietnam ile Kamboçya 1975 Mayıs'ından beri zaman zaman çatışıyorlar. En son geçtiğimiz yılın Aralık ayı ile bu yılın Ocak'ta meydana gelen sınır çatışmalarıyla doruk noktasına varan gerginlik, her an yeni çatışmaları doğurabilecek halde sürüyor.

Üstelik bu tarihlerden sonra Vietnam Sosyalist Cumhuriyeti ile Çin Halk Cumhuriyeti arasında giderek şiddetlenen anlaşmazlık ve Çin'in Vietnam'la ilişkilerini kopartarak ona karşı kesin düşmanca bir tutum içine girmesi, Güneydoğu Asya'daki gerilimi artırdı ve ona yeni boyutlar kazandı. Bugün artık anlaşmazlığın Vietnam ve Kamboçya'yla sınırlı olmadığı açık; bir «Güneydoğu Asya sorunu»ndan söz etmeliyiz. Vietnam-Kamboçya çatışması bu sorunun ögelerinden sadece biri. Olayların odağı giderek Vietnam-Çin anlaşmazlığına kayıyor.

Şu anda Çin-Vietnam sınırında iki ülkenin askerleri karşılıklı yığılmış durumda. İki ülkenin yetkili ağızlarından duyulan sözler bir savaş ihtimaline dikkati çekiyor. Örneğin Giap, Vietnam askerlerinin önünde yaptığı bir konuşmada «ABD emperyalizmini yendiğimiz için bir daha saldırıya uğramayacağımızı düşünenler yanılıyorlar,» dedi. Bu sözlerin geçen yılın yazında söylenmiş olduğunu dikkate alırsak, Vietnam ile Çin'in arasında bugün iyice açığa çıkmış olan anlaşmazlığın aslında daha öncelere dayandığını anlarız.

Güneydoğu Asya'daki gelişmeler üzerinde gitgide daha fazla belirleyici hale gelen Vietnam-Çin anlaşmazlığı başlıca üç noktada yoğunlaşıyor: 1) Vietnam-Kamboçya savaşında Çin'in Kamboçya'dan yana tavır alması, 2) Vietnam'daki Çin kökenli azınlık (Hoa'lar) sorunu, 3) Güney Çin Denizi'ndeki küçük takımadalar üzerinde karşılıklı hak iddiaları.

VIETNAM - KAMBOÇYA ÇATIŞMASI

Vietnam ile Kamboçya, devrimle başa gelmiş sosyalist yönetimlere sahip oldukları kabul edilen bu iki ülke, son olarak Aralık 1977-Ocak 1978 içinde sınırda çarpıştılar. Bu çatışmaların boyut ve niteliği, basit sınır çatışmalarından öte, kesintili süren bir savaşın parçalarını andırıyordu.

Bu sürekliliğe «savaş halinin nedenleri arasında tarihten emnenlerin yeri hayli önemli. Çinhindi'nde kurulmuş çeşitli imparatorluklar yüzyıllar boyu kendi aralarında savaşmışlar. 17. yüzyılda Vietnamlılar üstünlük sağlamış, bölgeye egemen olmuşlardı. Ancak kendileri de o dönemde ikiye ayrılmışlardı: Güneyde Nguyen hanedanı, kuzeyde Beylerin (Trinh'ler) güdümündeki Le'ler hüküm sürüyorlardı. Nguyen hanedanı Kmer'ler (Kamboçyalılar) arasındaki iç çekişmelerden de yararlanarak Mekong Deltası'nı ele geçirmişti.

Bir dönemim güçlü Kmer imparatorluğu zamanla bir yandan Siyam öbür yandan Vietnam egemenliği tehdidi altında yaşayan, bazan bunlardan birinin veya ötekının kısmi egemenliği altına giren, güçsüz bir küçük devlet haline geldi, Kamboçlar varlıklarını bir azınlık olarak sürdürdüler. Tümityle yok olmayışlarında ve bugün Kamboç'un bir